

Språkvårdsspalten

Vbl 10.5.70

1

Är det riktigt att säga *en test* (t. ex. i pedagogik eller psykologi), *flera tester* eller måste det heta *ett test*, *flera test*? — Ordet är närmast lån från engelskans *test* som i sin tur är av latinskt ursprung. I svenskan heter det ju normalt *ett test*, *flera test* (månånda i anslutning till *ett prov*, som har en likartad betydelse). Fler-talsformen *tester* är välkänd både hos oss och i Sverige och uppfattas väl knappast som språkvidrig: Mera stötes åtminstone mitt språköra av *en test*. Slutsatsen blir väl att vi bör rekommendera det vanliga *ett test*, *flera test*, som torde vara absolut dominerande i

facklitteraturen, men vi kan inte riktigt sätta bock för »tester».

2

Är det korrekt att säga t. ex. *han är till Vasa i dag*? — I svenskan är det vanligt att använda vissa s. k. hjälpverb (*skall*, *måste*) utan följande rörelseverb för att uttrycka riktning. Det är allmän standard-svenska att säga *han skall till stan*. (Däremot har varken engelskan eller finskan något motsvarande.) Vid *vara* finnes samma uttryckssätt redan i fornsvenskan, men i nutiden godtas det inte överallt. Jag har prövat konstruktionen *han är till stan* på rikssvenska språkmän, och den accepteras

av norrlänningar och central-svenskar, men mina sagesmän har påpekat att »vara till stan» är främmande t. ex. i Västsverige. Hur som helst tycker jag inte det finns någon anledning att bannlysa uttryckssättet.

3

Ordet *mod* skrivs ju ofta *mode*, men Akademiens ordlista upptar bara skrivsättet *mod*. Hur skall man förhålla sig till skriv- och uttalsformen *mode*, med *e*? — Det franska lånordet har i svenskan av gammalt uttalats på franskt vis, utan *e*, men uttal med *e* har blivit allt vanligare. I själva verket ligger det numera till så, att den normala uttalsformen i Sverige är *mode* med *e*, och jag tror att samma tillstånd råder hos oss. Också skrivformen *mode* är mycket vanlig. Jag håller absolut med frågeställaren, som tycker att det är bra att kunna

skilja mellan (*man*)*mod* och (dagens) *mode*. Ett ytterligare stöd för *e*-formen är det faktum, att sammansättningar, t. ex. *moderiktning* alltid har *e* både i skrift och uttal. Vi kan alltså lugnt säga och skriva *mode*, med *e*.

4

Hur skall man ställa sig till uttrycken *gå på pension* och *gå i pension*? — Båda uttrycken har blivit vanliga. Det förhåller sig så att *gå på pension* är finländskt, säkerligen bildat efter finskans *siirtyä eläkkeelle* (med s. k. yttre lokalkasus), medan *gå i pension* är vanligt i Sverige; man kan jämföra *gå i strejk*. För mig låter *gå på pension* en smula ovant, och jag föredrar *gå i pension* — min språkkänsla förbinder det med »gå in i ett nytt tillstånd».

5

Varifrån kommer det vanliga vardagsordet *kapina* »sak, föremål»? — Det är lånat från finskans *kapine*, ofta i pluralis *kapineet* »sak, tingest, grej». Liksom en del andra finska lånord i finländsk svenska är det enbart vardagligt. Tänk t. ex. på *askar* i uttrycket »sköta sina askar», som kommer från *askareet*.

Dagens två frågeställare har ytterligare några frågor, men de måste stå över till nästa gång, om ett par veckor.

Frågor är som tidigare välkomna under adress Vasabladdets redaktion, Vasa (märk kuvertet »Språkvårdsspalten») eller direkt under adress Knektvägen 3 C, Helsingfors 40.

Carl-Eric Thors